
МЕДИИ И КОМУНИКАЦИИ НА 21. ВЕК
21ST CENTURY MEDIA AND COMMUNICATIONS
6/2022

DOI: 10.54664/UTGG6125

Георги ИГНАТОВ*

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, България

ПОДКАСТЪТ И ВИРТУАЛНОТО УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ КАТО ЧАСТ ОТ ПРОМЕНЯЩИТЕ СЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПЛАТФОРМИ

Georgi IGNATOV

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, Bulgaria

PODCAST AND VIRTUAL LEARNING CONTENT AS PART OF CHANGING EDUCATIONAL PLATFORMS

Abstract: New technologies have already changed the educational sphere, and the influence of the podcast has become the subject of in-depth analysis because of the possibility of being quickly and flexibly applied as an educational resource. Educators can easily create engaging and useful audio content that enables learners to consume it at any time and place. In this article, we demonstrate how podcasting and visual content in education can increase accessibility and encourage engagement.

Keywords: media; podcast; vodcast; new technology.

Подкастът се превърна в една популярна медийна практика, която съпътства ежедневието ни и успешно навлиза в сферата на образованието. Той все още е един нов метод на преподаване, учене и самоподготовка, който предлага възможност за по-ефективно усвояване на съдържанието. Пандемията постави началото на безпрецедентен период на предизвикателства пред разпространението и придобиването на знания. При тези обстоятелства, подкастът се яви в ролята си на учебно помагало, измествайки и паралелно съществувайки с традиционните образователни средства. Създаването и потреблението му се наложи под формата на гъвкаво и самоорганизирано обучение. В световен мащаб е натрупан голям образователен актив от подкасти, който може да бъде използван дългосрочно и тепърва предстои да бъде анализиран.

Цел на настоящата статия е идентифициране на ефективността на използването на подкаста и виртуалното съдържание като платформи за образователно съдържание. Анализират се платформи, които повишават ангажираността и мотивацията на учащите, идентифицират се факторите, които допринасят за успешното протичане на образователния процес от разстояние. Проследяват се европейски практики на внедряване на подкаста и виртуалното съдържание в образователната сфера преди масовото им навлизане в условията на световна пандемия. За целите на изследването е осъществен преглед и анализ на най-използваните и успешни платформи. Създават ли подкастът и виртуалните ресурси, в качеството си на платформи за образователно съдържание, предпоставки за иновации в образователния процес и за подобря-

* **Георги Игнатов** – главен асистент, доктор, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, България, g.ignatov@ts.uni-vt.bg

ване на организацията в условията на пандемия? Улесняват ли адаптацията на студентите и учениците при онлайн провеждането на учебния процес? Какви са новите форми на поднасяне на учебно съдържание?

Подкастингът е феномен, който претърпя огромно развитие през последните няколко години. Уеб базираните мултимедийни файлове предизвикват сериозен интерес сред потребителите. Лесното възпроизвеждане на широка гама от устройства, предимно мобилни, позволи на аудиторията да слуша съдържание при различни условия, в много случаи без това да е възпрепятствано от моментното местонахождение и ангажименти. Аудио и видео материалите могат да се препрачат на абонатите, дори без намеса на потребителя. Това съкращава процеса на редовно търсене и изтегляне на файлове. След което потребителите могат да гледат и слушат подкасти на своя компютър или да ги изтеглят. Възможността аудио и видео файловете да бъдат изтегляни по всяко време и да бъдат слушани свободно, доведе до трайното им използване в сферата на образованието.

По-голяма част от подкастите са безплатни и нямат добавена реклама, което ги превръща в подходящи източници за нуждите на учители и преподаватели. Изтеглянето и използването на подкасти е изключително улеснено и ученици, и студенти не изпитват затруднения при сваляне. Те, в качеството си на потребители, избират какво, къде, кога и как да слушат или гледат. Подкастингът е много полезен за автоматично търсене на новости в избраните от преподавателя уеб сайтове. В съчетание с предимствата на гъвкавост, подкастингът има значителен потенциал като иновативен инструмент за учащи се. Файловете могат да предоставят полезно учебно съдържание и едновременно да подобрят комуникацията на преподавателя със студента или ученика. (Врагов, Лечов, Станева, Овчарова 2010: 181).

Промените, които настъпват в ежедневието на хората през 2020, са изключително динамични и драстични. Във връзка със световната пандемия правителствата налагат мерки, свързани със социално дистанциране, в резултат на което почти всички институции променят режима на обучение и се преминава към изцяло онлайн обучение. Физическите пространства, в които се провежда обучението, в това число и библиотеките, спират да работят нормално. Дигитализацията беше обсъждана и възприемана в различна степен от институциите преди наложения „лок даун“, но сега се доказва, че може да осигури образование, дори по време на криза. (Eigbrecht, Ehlers 2020: 22). Пандемията не създаде, но наложи масовото използване на нови начини за общуване на преподавателите с обучаемите. Много висши учебни заведения са възприели използването на виртуални среди за обучение и включват електронното обучение в своите традиционни механизми за преподаване като част от подхода за смесено обучение. В сравнение с традиционните лекции, електронното обучение има предимството да позволява на обучаващите се да избират мястото и начина на учене. Освен това позволява на обучаващите се да преглеждат материала и да получават обратна връзка (цит. в: Evans, 2008, 492). Мобилното обучение наследява тези предимства от електронното обучение, но разширява обхвата им чрез използване на безжични технологии. Едно от основните предимства на тези устройства е, че те позволяват на обучаемите да променят местоположението си на обучение и да учат в „движение“. В допълнение към конвенционалните лекционни зали или библиотеки се явява подкастът, който позволява обучението да се провежда в обедната почивка, в автобуса или влака.

Подкастингът става широко приложим първоначално в обучението по чужди езици. Подкастите са използвани като допълнителни упражнения, които се фокусират върху разширяване на речниковия запас и придобиване на умения за слушане и възприемане. Например Британският съвет предлага редица висококачествени подкасти. Подкастите за начинаещи са на елементарно ниво и в тях думите се изговарят по-бавно. Тези записи могат да бъдат използвани и от напреднали студенти, които изпитват затруднения с британския акцент. В някои случаи подкастите могат да се окажат по-ефективни инструменти за възприемане в сравнение с учебниците или традиционните лекции.

Крис Евънс провежда проучване във Великобритания в университета „Брунел“, според което студентите вярват, че подкастите са по-ефективни инструменти за подготовка от техни-

те учебници и са по-ефективни от собствените им записки, в учебния процес. Възприемането протича по-ползотворно под формата на подкаст, отколкото чрез традиционна лекция или учебник. Подкастите са използвани и като помощно средство за преговор, а самите студенти споделят, че са налице ясни ползи по отношение на времето, което отделят и мястото, на което се намират. Студентите ценят тази гъвкавост, предлагана от подкастите, по отношение на способността да учат когато и където искат. Обобщавайки резултатите от изследването, Евънс твърди, че подкастите са определено по-бърз начин за преговор, отколкото използването на собствени записки. Причината за това вероятно се крие в това, че преглеждането на бележките изисква от учащите да изразходват когнитивна енергия, за да се запознаят отново с материала в контекста, в който са го срещнали за първи път. Студентите споделят, че са били по-възприемчиви към подкаст материали, отколкото материал, предоставен под формата на лекция или от учебника. Учащите могат да се чувстват по-ангажирани, когато слушат подкаст. Като дават на обучаемите повече контрол върху учебния процес, подкастите могат да насърчат развитието на активна връзка с материала. Според Евънс учебниците и лекциите могат да насърчат пасивна връзка, в която обучаемият играе ролята на получател на информация. Доскоро основната роля на лекциите и учебниците се считаше за предоставяне на големи количества информация. За разлика от тях, подкастите са специално разработени, за да помагат на обучаемите да усвоят материала и да изградят собствено разбиране (Evans 2008, 495–498). В свое проучване Чан и Лий установяват, че подкастите могат да допринесат за намаляване на тревожността на учениците (цит. в: Evans 2008: 492).

Приведените статистически данни от Саймън Фитце от университета в Хамбург сочат, че подкастите се считат за възможност за по-добро и по-ефективно усвояване на съдържанието на лекциите. Голяма част от студентите първо са слушали подкасти с неучебна цел и в последствие разпознават тази медия като подходяща за университетската си подготовка. За половината от потребителите наличието на запис на лекция не означава повече да не присъстват на лекцията и да използват записа като заместител. (Fietze, 2009: 316). Сходни са изводите направени от Бонгей, констатациите показват, че „подкаст лекциите, достъпни за студентите, не водят до голям спад в посещаемостта на часовете“ (цит. в: Fietze 2009: 315). Едни от най-важните характеристики, посочени от студентите е, че подкастите от лекционния курс се предоставят безплатно, могат да се използват по всяко време, за разлика от лекциите и че е възможно превъртане по желание между различните глави на лекциите. Лесното техническо боравене е също толкова важно за студентите, което показва, че този аспект наред с другите, е от основно значение за приемането от страна на потребителите (Fietze 2009: 316).

Дигиталното поколение израства в постоянна свързаност с интернет по начин, който никое предишно поколение не е познавало. Именно новата аудитория налага необходимостта от нов подход и обхват на образователните стратегии на правителствено и частно ниво. Изследванията в областта на образованието показват, че хората могат да учат в много различни модалности като визуални, слухово-музикални, лингвистични, социални и вътреличностни (Falkowski, Sparks 2020: 276–278). Подкаст форматът има потенциал да разшири модалността на обучение като добави слухово обучение към обичайното четене и писане в рамките на един урок или една лекция. Ученици и студенти могат да създават свои собствени предавания или да направят нещо, вдъхновено от съдържанието в подкаст. Това може да се окаже чудесен начин да консолидират знанията си. Аня Лоуг обръща по-специално внимание на подкастите, направени от експерти. Техният принос е свързан с разнообразяването на методите на преподаване, чрез въвеждане на хумористични елементи. Например *The Infinite Monkey Cage* е подкаст, организиран от популярния физик Брайън Кокс и комика Робин Инс (Logue 2020). Подкастите са благоприятна среда за разказване на истории и жанрът се разраства масово. Историите помагат на хората да учат и всичко е по-лесно за запомняне, когато е част от разказ. Превръщането на някои от уроците или лекциите в история е чудесен начин да се подобри нивото на усвояване на знания.

Благодарение на изследователския екип на „Института за изследвания в образованието“, получаваме един доста изчерпателен „Анализ на последствията за учебния процес, учениците и учителите от обучението от разстояние в електронна среда през учебната 2020/2021 година“. Базата данни, които са обществено достояние, допринасят да анализираме и формулираме новите процеси на учене в условията на електронна среда. Спрямо целите на настоящата статия, по-голям интерес представляват данните свързани с асинхронната организация на обучението, при която учителят не взаимодейства с учениците в реално време. Студенти и ученици ползват учебното съдържание, като имат онлайн достъп до него по всяко време. При така създадените обстоятелства се налага самоподготовка, която върви със свое собствено темпо. Наложително е да бъдат взети под внимание рисковете, които се крият при самоподготовката. Мотивация, способност за правилно разпределяне на времето, трайна ангажираност и не на последно място достъп до образователни ресурси.

Според доклада на института, близо половината от преподавателите са провели само синхронно своите часове от разстояние. Приема се, че този метод на преподаване е най-близък до традиционния процес. Относително висок процент на общия фон, около 37% от преподавателите, са използвали асинхронни и синхронни форми за комуникация с учениците. Някои учители твърдят, че е било наложително да комбинират двете форми на обучение, за да отговорят на потребностите и възможностите на по-голям брой ученици и родители. Използването на изцяло асинхронна форма на обучение от учителите е било предимно в селата – 18% от тях са организирали изцяло учебен процес без взаимодействие в реално време с учениците (Христова, Петрова, Тошева, 2021: 74–75).

Във връзка с устойчивото навлизане и използване на новите медии в образованието трябва да бъдат отразени няколко основни фактора. Наличие и достъп до технологии и образователни ресурси, техническа подготовка и компетентност на учителите, подкрепа и съдействие от страна на семейството на учащия, умения за самоподготовка. Според авторите на анализа, както и редица други анализатори, именно осигуряването на свободен достъп до електронни образователни ресурси е необходимо условие за пълноценно провеждане на образователен процес в електронна среда. Особено важно е осигуряването на богато виртуално съдържание, което да стимулира добър комуникационен процес между участниците, както и да подобри директното взаимодействие между учениците и техните учители.

Още преди преминаването на обучението в електронна среда, училищата са били обезпечени в различна степен с подходяща виртуална среда. По данни на Института за изследване на образованието половината от училищата са имали абонамент за образователни платформи, а само 13% са имали собствени платформи, чрез които може да се извършва онлайн обучение. Друг важен елемент от образователния процес е наличието на подходящи електронни устройства, сигурна и бърза интернет връзка, които да гарантират достъп до наличните електронни платформи и образователни ресурси. При анализ на отговорите на родителите на зададените от Националния инспекторат по образование въпроси става ясно, че финансовото обезпечаване на електронни устройства и достъп до глобалната мрежа затруднява немалка част от домакинствата, което фактически възпрепятства адекватното използване на осигурените образователни ресурси. Проблемно е и отсъствието на единна и синхронизирана система за комуникация, както и стойността на абонаментната такса за някои от образователните платформи. Тези затруднения възпрепятстват ефективността на отдалеченото обучение и нарушават възможността за пълноценно общуване между преподаватели и студенти, ученици и учители, както и между самите ученици (Христова, Петрова, Тошева 2021: 47).

От основно значение за успешното преподаване в електронна среда е достъпът до образователни ресурси, чийто източници са основно новите медии. Боян Хаджиев определя като отличителни техни характеристики цифровизация, интерактивност, асинхронност, мултимедийност, дигиталност и специфично адресиране (цит. в: Лозанова, 2017: 138). Именно тези характеристики превръщат новите медии в неизчерпаем извор на образователно съдържание, чието разпространение заобикаля учащите и е на практика ежедневната им среда. По данни от

доклада на Института за изследване на образованието 84% от преподавателите са използвали множество съществуващи ресурси от разнообразни източници, а 66% от тях посочват, че са автори на собствени. Най-използвани от наличните ресурси са презентации, видеоуроци и друго видео съдържание. От учителите участвали в изследването 72% използват налични дидактически материали. В категорията „други“ образователни ресурси се отбелязва прилагането на „онлайн образователни игри и викторини, интерактивни задачи и упражнения в реално време, онлайн тестове, готови работни листове, снимки, графики и таблици и др.“ Международните сайтове също са използвани активно от учителите като средство за трансфер на ресурси. Учителските общности са допринесли за генериране и споделяне на електронни образователни ресурси.

На първо място по използване от учителите е MS Teams, а на второ Google Classroom. Голяма част от учителите използват в работата си и различни комбинации. Социалните мрежи също допринасят за осъществяването на учебния процес от разстояние. На Фейсбук месинджър като основно средство за комуникация или в комбинация с други платформи се доверяват около 23% от преподавателите, а около 19% избират Вайбър. Според статистиката, изнесена от Института за изследване на образованието, най-използвани от учителите от началния етап на обучение са Фейсбук месинджър (около 28%) и Вайбър (около 26,5%) като причината за това е съществуващата практика за комуникация с родителите от предишен етап на съвместна работа. Платформата Zoom или виртуалната класна стая на Школо е предпочетена от всеки десети учител за провеждане на отдалечено обучение в дигитална среда. По-малка част от преподавателите осъществяват комуникация чрез Google Meet, Discord и WhatsApp. Разработените и внедрени собствени платформи на определени училища все още намират ограничено приложение (Христова, Петрова, Тошева, 2021: 80–82).

В рамките на следващата учебна година се забелязва увеличение и по-голямо разнообразие на електронно учебно съдържание предлагано от различните образователни приложения и платформи. В края на учебната 2020/2021 година учителите използват повече дигитални платформи за учебния процес спрямо предходната година. Сред посочваните са Уча.се, Кан Академия, Canva, Emaze, Moodle Друга Kahoot Виртуална класна стая на “Школо” Zoom Вайбър Фейсбук месинджър Google Classroom Microsoft Teams 38 Mozabook, Liveworksheets, Wakelet, Jigsawplanet, Izzi, GeoGebra, Armouredpanda, Quizlet, Quizizz, Padlet, Screencastify, Whiteboard.fi, Schoology и др.

В условията на обявена световна пандемия, новите медии и в частност подкастът и визуалните ресурси, напълно разгърнаха своя потенциал, за да бъдат използвани с образователни цели. Но и преди това към тях е отправен поглед с цел приобщаващо образование. Лилия Лозанова посочва, че в нормативния акт за приобщаващо образование, то се определя като „процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността“. (Лозанова 2017: 136). Новите медии са притегателна сила за ученици и студенти, по тази причина според Лозанова се използват от години в учебния процес и в извънкласни форми в редица европейски страни.

Осъществено е проучване от Националния инспекторат по образование чрез анкетна форма сред родителите, с цел установяване нивото на удовлетвореност, оценяването и развитието на учениците в условията на онлайн обучение. Висок е процентът на родителите, които смятат, че за учебната 2019/2020 учениците са успели да се справят с учебния материал и не е на лице дефицит в усвояването на нови знания. Пандемията наложи бърза адаптация и в тази извънредна ситуация преобладават родителите, които са удовлетворени в голяма степен от организацията и провеждането на образователния процес в извънредна ситуация. Има и такива изразили ниска удовлетвореност, но са малко на фона на общия процент, взели участие в анке-

тата. Преобладава мнението, че учителите са съумели да предават основния учебен материал и да проявят комбинативност при организацията на учебния процес.

В анкетата присъстват и свободни отговори, в които родителите приемат онлайн обучението като наложителна възможност, при така създадените обстоятелства, но отчитат липсата на контакта с учителите и взаимодействието със съучениците си. „Високо е оценена ефективната организация на образователния процес, постигнатите резултати и подобрената комуникация между институция – ученик – родител. Изразява се висока степен на удовлетвореност относно подготовката на учителите, условие за успешно протичане на образователния процес в електронна среда. По въпроса за затруднения в условията на обучението около една трета от родителите на учениците от първи клас, определят обучението от разстояние като неудачно за техните деца.“ В същото време са регистрирани негативни коментари от страна на родители и ученици в гимназиален етап. Забележките са свързани основно с „нерегулярното проследяване нивото на усвояване на новите знания и оценяването на учениците в електронна среда“. „Учителите не винаги проверяват изпълнението на поставените задачи. Обемът от заданията е много голям спрямо поставените срокове за изпълнение и липсват указания. Не винаги се реализират дейности за прилагане на нови знания и умения.“

Образователната платформа „Уча се“ е една от най-използваните и от проведената анкета от Националния инспекторат по образование става ясно, че 16% от запитаните родители смятат, че тя е най-удачна при самоподготовката на децата. Като платформа за допълнителна учебна дейност тя е платена и някои от критиките, които са отправени към нея са, че трябва да бъде осигурен безплатен абонамент за учащите, защото не всяко семейство може да си осигури достъп (вж. Анкета за изследване на мнението и удовлетвореността на родителите от обучението, оценяването и подкрепата за личностното развитие на учениците в електронна среда).

Анализирането и създаването на такъв тип платформи би допринесло много в бъдеще за използването на ефективни методи на преподаване, ресурсно обезпечаване, професионалното развитие на учителите, разнообразяване на средата във виртуалната класна стая, развитие на устойчиви знания и умения. Ролята на учителя излиза на преден план при организиране на учебния процес и при интегриране на технологиите в процеса на преподаване и учене. Постигането на високи резултати в сферата на образованието е приоритет на всяко едно управление, от тази гледна точка, предвиждането на подкрепа на вече съществуващите и създаването на нови подкасти и виртуални платформи на държавно ниво би допринесло изключително много за постигането на определени образователни резултати при бъдещи онлайн или смесени форми на обучение. Това ще осигури възможност за прилагане на бързи и адекватни мерки, които да повишат адаптивността и ефективността на образователния процес. От друга страна, ще намали неравенството и ще гарантира изравняване на възможности за достъп до качествено образование, което ще повиши нивото на придобитите знания и умения и ще минимализира риска от отпадане на учащи от образователната система.

ЛИТЕРАТУРА // BIBLIOGRAPHY

Врагов, Лечов, Станева, Овчарова, 2010: Врагов, Георги. Лечов, Георги. Станева, Милена. Овчарова, Росица. Приложение на социалните медии в образованието. Образованието в информационното общество. Пловдив, с. 175–181//Vragov, Lechov, Staneva, Ovcharova, 2010: Vragov, Georgi. Lechov, Georgi. Staneva, Milena. Ovcharova, Rositsa. Prilozhenie na sotsialnite medii v obrazovaniето. Obrazovaniето v informatsionното obshtestvo. Plovdiv, 175–181.

Лозанова, 2017: Лозанова, Лилия. Новите медии и приобщаващото образование. SocioBrains, №34, с.136-139// Lozanova, 2017: Lozanova, Lilia. Novite medii i priobshtavashtotо obrazovanie. SocioBrains, №34, 136-139

Национален инспекторат по образованието, 2020: Анкета за изследване на мнението и удовлетвореността на родителите от обучението, оценяването и подкрепата за личностното развитие на учениците в електронна среда.// Natsionalen inspektorat po obrazovaniето, 2020. Anketa za izsledvane na mnението i udovletvorenostta na roditelite ot obuchenieto, otsenyavaneto i podkreпata za

lichnostnoto razvitie na uchenitsite v elektronna sreda. <https://nio.government.bg/%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B5%D1%82%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D0%B8%D0%B7%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%BD%D0%B5-%D0%BD%D0%B8%D0%B5%D1%82%D0%BE-%D0%B8-%D1%83%D0%B4%D0%BE/> (18.07.2022)

Христова, Петрова, Тошева, 2021: Христова, Асенка. Петрова, Светла. Тошева, Екатерина. Анализ на последствията за учебния процес, учениците и учителите от обучението от разстояние в електронна среда през учебната 2020/2021 година. // Hristova, Petrova, Tosheva, 2021: Hristova, Asenka. Petrova, Svetla. Tosheva, Ekaterina. Analiz na posledstviyata za uchebnia protses, uchenitsite i uchitelite ot obuchenieto ot razstoyanie v elektronna sreda prez uchebnata 2020/2021 godina. [Impact_of_distance_learning_in_electronic_environment_on_educational_process_teachers_and_students.pdf](https://www.ire-bg.org/Impact_of_distance_learning_in_electronic_environment_on_educational_process_teachers_and_students.pdf) (ire-bg.org)(12.07.2022.)

Eigbrecht, Ehlers 2020: Eigbrecht, L., and Ehlers, U.-D. “Students’ Perspectives and Strategies on Studying at Home in Times of Covid-19 Learnings from Podcast Conversations and an Online Survey.” – In: European Distance and E-Learning Network (EDEN) Conference Proceedings, pp. 21–30. <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=91443>.

Evans 2008: Evans, C. “The Effectiveness of M-Learning in the Form of Podcast Revision Lectures in Higher Education.” // *Computers & Education*, no. 50, pp. 491–498.

Falkowski, Sparks 2020: Falkowski, A. R., and Sparks, T. D. “The Materialism Podcast: Exploring New Avenues for Materials Science Education.” // *Matter*, vol. 5, no. 2, pp. 276–278.

Fietze 2009: Fietze, S. “Podcast in Higher Education: Students Usage Behaviour.” – In: Proceedings ascilite Auckland 2009: Same Places, Different Spaces, pp. 314–318. <http://www.ascilite.org.au/conferences/auckland09/procs/fietze.pdf>.

Logue 2020: Logue, A. The Why & How of Using Podcasts in Education // *Podcast.co* – <https://blog.podcast.co/reach/podcasts-in-education>.